

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ การเข้าทำงาน ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในอาชีพนั้น (วัชร ทรัพย์มี 2523 : 3) และจากสภาพการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญกับปัญหาการว่างงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของชาติในปัจจุบันนี้ การแนะแนวอาชีพจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ได้กำหนดมาตรการในการพัฒนาการศึกษาด้านคุณภาพการศึกษาไว้ในข้อ ที่ 5 ว่า "ให้ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษาและแนะแนวอาชีพให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 26) ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ และทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างก็ร่วมมือกันเพื่อพัฒนางานแนะแนวอาชีพให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาด้านอาชีพของบุคคล และเป็นการบรรเทาและแก้ไขปัญหาการว่างงาน อีกทั้งยังป้องกันมิให้ปัญหาเพิ่มพูนขึ้นอีกด้วย

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนางานแนะแนวอาชีพ ซึ่งเห็นได้จากหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2521 : 4) และหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2523 : 12) ที่กำหนดให้โรงเรียนจัดการแนะแนวให้ครอบคลุมการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวบุคลิกภาพและการปรับตน อาจกล่าวได้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นบริการหนึ่งที่สำคัญในงานแนะแนวของโรงเรียน ที่จะช่วยให้นักเรียนวางแผนการศึกษาและอาชีพได้ตั้งแต่วัยกำลังศึกษา

ในปัจจุบันนี้ หากนักเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือในการวางแผนการศึกษาและอาชีพ และไม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกของงานอาชีพอย่างเพียงพอ รวมทั้งต้องศึกษาเล่าเรียนหรือทำงานในสิ่งที่ตนไม่มีความถนัดหรือไม่มีใจรักแล้ว ย่อมยากที่จะประสบความสำเร็จในการ

ประกอบอาชีพ และไม่มีคามพึงพอใจในการทำงาน หรือมีเด่นั้นก็เปลี่ยนงานไปเรื่อย ๆ เนื่องจากไม่มีความสอดคล้องต้องกันระหว่างบุคลิกภาพของตนและลักษณะของงาน นับว่าเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งในสังคมไทย (นวลศิริ เปาโรหิตย์ 2528 : 9)

จากการวิจัยที่ผ่านมา เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในการเลือกอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น ผลการวิจัยส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการเลือกอาชีพของนักเรียน คือการขาดข้อมูลทางอาชีพ (ประสาร เมืองหมุด 2511:55 ; อรวรรณ ประคองเวช 2521 : 26) แต่เนื่องจากงานอาชีพในประเทศไทยมีมากมาย ประกอบกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ก็มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 7) การจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจ และความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และแสวงหาข้อมูลด้วยตนเองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นระดับที่นักเรียนมีอายุ 16-17 ปี และจัดอยู่ในวัยที่มีการสำรวจทางอาชีพตามขั้นตอนการพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Super, cited by Tolbert 1974 : 33) อีกทั้งทำให้นักเรียนมีเวลามากพอในการเตรียมตัวศึกษาค้นคว้า เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพได้ก่อนที่จะถึงเวลาต้องตัดสินใจ

จากประสบการณ์ด้านการแนะแนวในโรงเรียนของผู้วิจัยเป็นเวลา 6 ปี พบว่าการที่นักเรียนไม่สนใจที่จะแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้วยตนเอง สาเหตุสำคัญคือการที่นักเรียนยังไม่ได้คิดวางแผนเกี่ยวกับอาชีพ เรียนไปอย่างไร้จุดหมายและไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นอย่างไรในการค้นหาข้อมูล อีกทั้งขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลทางอาชีพ ดังนั้นหากช่วยให้นักเรียนได้เริ่มคิดเกี่ยวกับอาชีพ ได้สำรวจตนเองในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพแล้วอาจจะเป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลทางอาชีพขึ้นได้ ดังที่ โอฮารา (O'Hara, cited by Herr and Cramer 1979 : 443) กล่าวว่า หลักสำคัญประการแรกในการศึกษาหาข้อมูลและใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพคือการมีแรงจูงใจ

วิธีการที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เริ่มคิดเกี่ยวกับอาชีพที่กระทำกันทั่ว ๆ ไปในโรงเรียนมีหลายรูปแบบ และวิธีการหนึ่งที่ทำกัน คือ การนำเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในการแนะแนวอาชีพ เช่น แบบทดสอบ แบบสำรวจ และแบบฝึกปฏิบัติ ซึ่งกล่าวได้ว่า เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้สามารถใช้เป็นแนวทางพยากรณ์ความพึงพอใจในงานอาชีพของบุคคล ใช้ร่วมกับ

การตัดสินใจด้านอาชีพ ช่วยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลทางอาชีพ กระตุ้นให้เกิดความสนใจและเข้าร่วมในโครงการงานอาชีพ อีกทั้งเมื่อใช้ร่วมกับการปรึกษาแล้ว นักเรียนจะสามารถมองเห็นภาพตนเองแจ่มชัดยิ่งขึ้น (นวลศิริ เปาโรหิตย์ 2528 : 156)

เครื่องมือชุดหนึ่งที่มีผู้ใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ คือ แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search) ของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ (Krieshok 1987 : 512) เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้บุคคลได้สำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ และจากผลการวิจัยแสดงว่าเครื่องมือชุดนี้ช่วยลดความลังเลใจทางอาชีพในกลุ่มนักเรียนที่ไม่สามารถตัดสินใจทางอาชีพ (McGowan 1974 : 2691A-2692A) ช่วยให้บุคคลได้รู้จักอาชีพต่าง ๆ ที่ไม่เคยพิจารณามาก่อน (Rhodes 1973 : 1628-A) ช่วยให้เรียนรู้วิธีการที่จะตัดสินใจทางอาชีพ (Gault and Meyers 1987 : 332-336) และมีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ (Redmond 1972 : 2311 A-2312 A; Nolan 1973 : 195-A; Avallone 1974 : 2670 A-2671 A; Krivatsy and Magoon 1976 : 112-118) ซึ่งผลจากการวิจัยดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่าเครื่องมือของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ชุดนี้เป็นเครื่องมือที่น่าสนใจชุดหนึ่ง ในปัจจุบันมีการเรียบเรียงขึ้นเป็นฉบับภาษาไทยจากคำแปลของอาจารย์วนิดา แดงสุภา และรองศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์ (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย 2530 : คำชี้แจง) และนำมาใช้ในโรงเรียนโดยจัดเป็นเครื่องมือแนะแนวเรื่อง "การเลือกอาชีพตามความสามารถและความสนใจ" ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังปรากฏอยู่ในคู่มือแนะแนวการจัดกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ 2525 : 137-166) ซึ่งกำหนดไว้ 3 คาบ โดยมีครูแนะแนวดำเนินการอธิบายชี้แจง เพื่อความเข้าใจและความกระฉับกระเฉงในการทำแบบสำรวจนี้

อนึ่งเนื่องจากแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search) มีลักษณะง่ายไม่สลับซับซ้อน ผู้ตอบแบบสำรวจสามารถดำเนินการ ตรวจสอบคะแนน และแปลความหมายได้ด้วยตนเอง (Holland 1979 : 1) อีกทั้งจากคู่มือการใช้แบบสำรวจ (Holland 1979 : 9) ระบุไว้ว่าโดยทั่วไปแล้วการใช้แบบสำรวจฉบับนี้จะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อผู้ตอบแบบสำรวจทำแบบสำรวจด้วยตนเองอย่างตั้งใจ ในสถานที่ที่เอื้อให้มีอิสระและสมาธิในการตอบ เช่น ในบ้าน ในห้องสมุด หรือในที่ส่วนตัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการนำแบบสำรวจ ฉบับนี้ มาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ศึกษาและทำด้วยตนเองกับการให้นักเรียนทำในชั่วโมงแนะแนว โดยมีครูแนะแนวดำเนินการอธิบายชี้แจงตามปกติที่ทำงานอยู่ในชั่วโมงแนะแนว จะมีผลต่อการ

ส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพหรือไม่ และให้ผลแตกต่างกันอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาและเปรียบเทียบผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ โดยการศึกษาด้วยตนเอง และโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือต่อการส่งเสริมพฤติกรรม แสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ และแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพตามลำดับดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ

แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบพฤติกรรมหรือรูปแบบบุคลิกภาพของบุคคลว่า มีอิทธิพลสำคัญในการเลือกอาชีพ และการพัฒนาทางอาชีพ เป็นทฤษฎีที่มุ่งศึกษาเพื่อความเข้าใจและทำนายพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่าง ๆ กัน อีกทั้งศึกษาถึงความสนใจในอาชีพที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพของบุคคล ฮอลแลนด์เชื่อว่าบุคคลแต่ละคนได้รับอิทธิพลจากทั้งพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม และมีสมมติฐานสำคัญของทฤษฎีอยู่ 4 ประการ คือ (Holland 1973 : 2-4)

1. บุคลิกภาพทั่วไปแบ่งได้ 6 ลักษณะ ตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic) งานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Investigative) งานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม (Artistic) งานบริการการศึกษาและสังคม (Social) งานจัดการและธุรกิจ (Enterprising) และงานสำนักงานและเสมียน (Conventional) ซึ่งบุคลิกภาพแต่ละลักษณะเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เช่น ผู้ปกครอง เพื่อน และอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรม ระดับชั้นทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แตกต่างกัน จากประสบการณ์ที่ได้ บุคคลเรียนรู้ที่จะชอบกิจกรรมบางอย่างและเพิ่มความสนใจขึ้นเรื่อยจนนำไปสู่ความสามารถเฉพาะ และจากความสนใจและความสามารถเฉพาะอย่างของบุคคลนี้ทำให้บุคคลเกิดความคิด รับรู้และปฏิบัติในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยเฉพาะตามแบบฉบับของตน

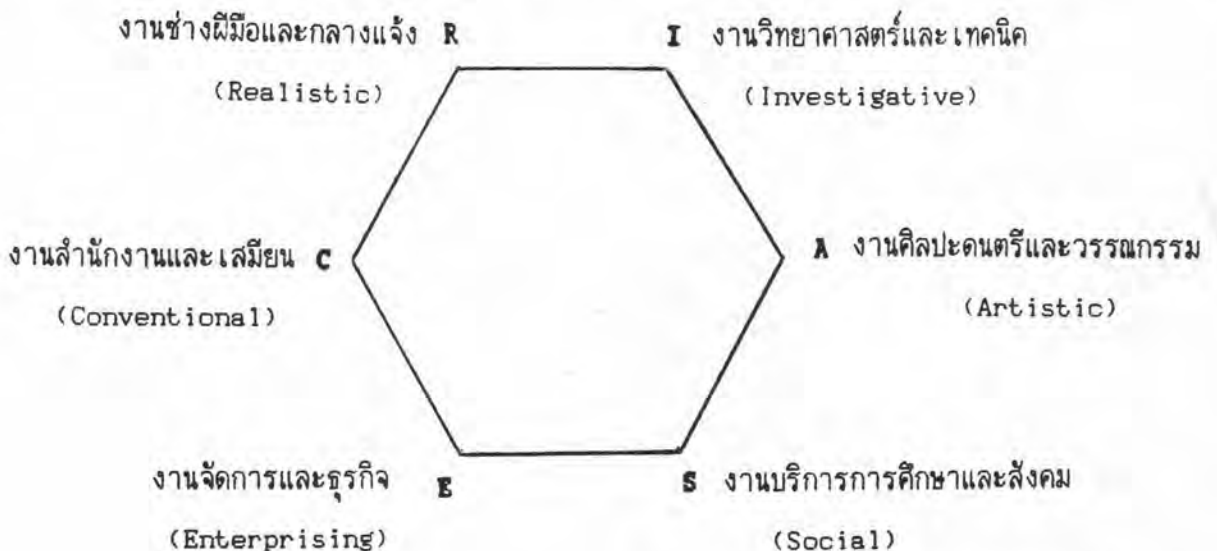
2. สิ่งแวดล้อมของบุคคลแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะ ตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ

ข้างต้นเช่นเดียวกัน ในแต่ละสิ่งแวดล้อมนั้นบุคคลจะรวมกลุ่มกันตามลักษณะของบุคลิกภาพตัวอย่าง เช่น เราจะพบคนที่มีความสนใจในงานช่างฝีมือและกลางแจ้งได้ในสิ่งแวดล้อมประเภทงานช่าง ฝีมือ และกลางแจ้งมากกว่าที่จะพบในกลุ่มงานบริการการศึกษาและสังคม เมื่อบุคคลมารวมกันเป็น กลุ่มเขาก็จะสร้างสิ่งแวดล้อมขึ้นตามลักษณะบุคลิกภาพของเขาและในทางกลับกัน ถ้าพิจารณาจาก สิ่งแวดล้อมของบุคคล เราก็สามารถระบุลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลเหล่านั้นได้

3. บุคคลจะแสวงหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเอื้ออำนวยให้เขาได้มีโอกาสใช้ทักษะ และความสามารถของเขา รวมทั้งแสดงออกซึ่งทัศนคติ ค่านิยมและบทบาทของเขา

4. บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ด้วยเหตุนี้เมื่อเราทราบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของบุคคล เราก็จะทราบลักษณะบางอย่างที่เหมาะสมแก่เขา เช่น การเลือกอาชีพ การเปลี่ยนงาน ความสำเร็จในอาชีพ ความสามารถเฉพาะ รวมทั้งพฤติกรรมทางการศึกษาและสังคม

เพื่อเสริมสมมติฐาน 4 ประการนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ฮอลแลนด์ได้เสนอแนวคิดหลัก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมอีก 4 ประการ และอธิบายด้วยรูป หกเหลี่ยม ดังนี้คือ (Holland 1973 : 4-24)

1. ลักษณะของความคงเส้นคงวา (Consistency) คำนี้ใช้อธิบายได้ทั้งเรื่อง บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อม ลักษณะของบุคลิกภาพหรือสิ่งแวดล้อมบางคู่จะมีลักษณะที่มีความสัมพันธ์ ใกล้เคียงกันมากกว่าบางคู่ และหากรูปแบบบุคลิกภาพหรือสิ่งแวดล้อมของบุคคลอยู่ใกล้ชิดกันเท่าใด บนรูปหกเหลี่ยม แสดงว่าบุคคลนั้นมีบุคลิกภาพหรือมีสิ่งแวดล้อมที่คงเส้นคงวามากเท่านั้น เช่น บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบ RIC คือมีลักษณะเด่นประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) และมี

ลักษณะประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) และประเภทงานสำนักงานและเสมียน (C) ร่วมด้วย แสดงว่าเขามีลักษณะความคงเส้นคงวา หรือมีความสัมพันธ์ในบุคลิกภาพมากกว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบ RES คือมีลักษณะเด่นประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) แต่มีลักษณะประเภทงานจัดการและธุรกิจ (E) และประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (S) ด้วย

2. ลักษณะของความจำแนกได้ชัด (Differentiation) คนบางคนหรือสิ่งแวดล้อมบางอย่างมีลักษณะเด่นชัดมาก คือมีลักษณะเกือบจะเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพียงรูปแบบเดียวโดยมีลักษณะอื่นปนอยู่น้อยมาก แต่บางคนหรือบางสิ่งแวดล้อมมีลักษณะของรูปแบบอื่น ๆ ปนกันอยู่หลายรูปแบบซึ่งแสดงถึงความไม่มีลักษณะที่ชัดแจ้ง หรือเป็นรูปแบบที่ระบุได้ยากกว่ามีลักษณะใด

3. ลักษณะของความสอดคล้องกัน (Congruence) ความสอดคล้องกันจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลทำงาน หรือมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งแวดล้อมของตนเอง เช่น ความสอดคล้องกันอย่างสมบูรณ์จะเกิดขึ้นในกรณีที่บุคคลที่มีความสนใจงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) อยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) เช่นเดียวกัน ความสอดคล้องกันในระดับรองลงมา จะปรากฏอยู่ในรูปแบบบุคลิกที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน เช่น บุคคลที่มีความสนใจงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) อยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) ส่วนความสอดคล้องกันจะน้อยที่สุดเมื่อรูปแบบของบุคคลและ สิ่งแวดล้อมปรากฏอยู่ในตำแหน่งตรงกันข้ามกันในรูปหกเหลี่ยม เช่น บุคคลที่มีความสนใจงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) ทำงานในสิ่งแวดล้อมประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (S) เป็นต้น

4. ลักษณะของการคำนวณได้ (Calculus) ตามความคิดของฮอลแลนด์เชื่อว่าความสัมพันธ์ภายในและระหว่างรูปแบบของบุคลิกภาพหรือสิ่งแวดล้อม สามารถคำนวณและจัดลำดับได้ตามระยะใกล้-ไกลบนรูปหกเหลี่ยม โดยที่ระยะระหว่างรูปแบบบุคลิกภาพหรือสิ่งแวดล้อมบนรูปหกเหลี่ยมจะเป็นสัดส่วนผกผันกับความสัมพันธ์กันตามทฤษฎี นั่นคือยิ่งระยะระหว่างสองรูปแบบที่ปรากฏบนรูปหกเหลี่ยมใกล้กันเพียงใด ก็ยิ่งมีความสัมพันธ์กันมากเท่านั้น ตัวอย่างเช่น รูปแบบบุคลิกภาพหรือสิ่งแวดล้อมแบบงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) และแบบงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) อยู่ใกล้กันบนรูปหกเหลี่ยม รูปแบบทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากกว่ารูปแบบคู่ที่อยู่ห่างออกไปหรือตรงข้ามกัน ดังนั้นเมื่อได้ประเมินรูปแบบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของบุคคลแล้ว สามารถคำนวณความสัมพันธ์ในลักษณะของความคงเส้นคงวา (Consistency) ของรูปแบบบุคลิกภาพหรือสิ่งแวดล้อม และระดับของความสอดคล้องกัน (Congruence) ระหว่างรูปแบบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อม และยังสามารถช่วยในการทำนายหรือคาดคะเนผลด้านอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจ สัมฤทธิ์ผล หรือการเปลี่ยนแปลงในการทำงานได้โดยอาศัยรูปหกเหลี่ยมนี้

ประเภทของบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้จัดแบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็น 6 กลุ่ม ตามความแตกต่างทางบุคลิกภาพ 6 ประเภท ดังนี้คือ (Holland 1973 : 13-18 อ้างถึงในพรพรพราย ทวีณะประภา 2522)

1. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic)

บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ เครื่องมือจักรกลและสัตว์เลี้ยง แต่ไม่ชอบกิจกรรมด้านการศึกษาและการแพทย์ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านช่าง เครื่องยนต์ การเกษตร ไฟฟ้า เทคนิค แต่ด้วยความสามารถทางด้านสังคมและการศึกษาสรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

1. ชอบอาชีพประเภทช่างฝีมือและกลางแจ้ง แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม
2. เขาจะใช้ความสามารถที่เขามีแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ
3. เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้มีความสามารถทางด้านเครื่องยนต์และกีฬา แต่ขาดความสามารถทางการเข้าสังคม
4. เขาจะนิยมสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนิยมลักษณะภายนอกของบุคคล เช่น เงิน อำนาจ สถานภาพ

โดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเองและค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้ คือ ขี้อาย หัวอ่อน เปิดเผย จริงจัง แข็งแรง วัตถุนิยม เป็นธรรมชาติ พากเพียร เสมอต้นเสมอปลาย เก็บตัว มั่นคง มัธยัสต์ ไม่คิดมาก ไม่หมกมุ่น

2. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(Investigative)

บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต สัญญลักษณ์ การจัดระบบ การทดลองด้านกายภาพ และปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อจะได้เข้าใจและควบคุมปรากฏการณ์นั้น ๆ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชักชวน การเข้าสังคม และการเลียนแบบ

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

1. ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและธุรกิจ

2. เขาจะใช้ความสามารถที่เขามีแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและอื่น ๆ
 3. เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะนักวิชาการ เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง มีความสามารถทางด้านคำนวณและวิทยาศาสตร์ แต่ขาดความสามารถในการเป็นผู้นำ
 4. เขาจะมีค่านิยมทางด้านวิทยาศาสตร์
- โดยเหตุที่เขามีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตัวเอง และค่านิยมดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ชอบวิเคราะห์ รอบคอบ เป็นนักวิจารณ์ ใฝ่หาความรู้ ฉลาด รักอิสระ เก็บตัว มีหลักการ อดทน ฉะฉาน มีเหตุผล ไว้ตัว

3. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม (Artistic)

บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เป็นอิสระ ไม่เป็นระเบียบแบบแผน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม ความเป็นระเบียบแบบแผน บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

1. ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน
 2. เขาจะใช้ความสามารถที่เขามีแก้ปัญหาเกี่ยวกับก้งานและเรื่องอื่น ๆ
 3. เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้ชอบแสดงออก มีความคิดริเริ่ม มีพรสวรรค์ ไม่ชอบเลียนแบบ รักอิสระ มีความสามารถทางด้านศิลปะและดนตรีหรือการแสดง การเขียน การพูด แต่ขาดความสามารถทางด้านสารบรรณ
 4. เขาจะนิยมผู้มีความสามารถทางการกีฬา
- ลักษณะของบุคคลกลุ่มนี้คือ จุกจิก ไม่เป็นระเบียบ เจ้าอารมณ์ มีอุดมคติ เพ้อฝัน ไม่จริงจัง ใจร้อน รักอิสระ ช่างคิดไม่ชอบเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม

4. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social)

บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ การฝึกหัด การพัฒนา การอนุรักษ์ และการสั่งสอน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ เครื่องมือ เครื่องยนต์ บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

1. ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง

2. เขาจะใช้ความสามารถที่มีในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ
3. เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น มีความสามารถทางการสอน แต่ขาดความสามารถทางด้านเครื่องยนต์และวิทยาศาสตร์
4. เขาจะมีค่านิยมเกี่ยวกับปัญหา และกิจกรรมด้านสังคมและการกีฬา
ลักษณะของคนกลุ่มนี้คือ มีอำนาจ ให้ความร่วมมือ มีไมตรีจิตกว้างขวาง ชอบบำเพ็ญประโยชน์ มีอุดมคติ มีความลึกซึ้ง เมตตากรุณา จุใจคนเก่ง มีความรับผิดชอบ ชอบเข้าสังคม เข้าใจเพื่อนมนุษย์

5. **บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและธุรกิจ (Enterprising)**

บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนหรือผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นระเบียบแบบแผน
บุคคลกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังนี้คือ

1. ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและธุรกิจ แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. เขาจะใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ
3. เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้กว้างขวาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมเก่ง มีความสามารถทางการเป็นผู้นำในการพูด แต่ต้องความสามารถทางวิทยาศาสตร์
4. เขาจะนิยมผู้มีความสามารถทางการเมือง และเศรษฐกิจ
บุคคลเหล่านี้จะมีลักษณะดังนี้คือ ชอบเสี่ยงภัย ทะเยอทะยาน กล้าได้แย่งนำ เชื่อถือ กระจุกกระจิก เบียดเบียน ใจร้อน มองโลกในแง่ดี สนุกสนาน เชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมง่าย ช่างพูด

6. **บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน**

(Conventional)

บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นการจัดระบบหรือระเบียบ เช่น เก็บรายงาน จัดข้อมูล คัดลอกข้อมูล แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรมมีอิสระต้องค้นคว้า
บุคคลกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังนี้

1. ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะและวรรณกรรม
2. เขาจะใช้ความสามารถที่มีในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

3. เขาจะรับรู้ตนเองในฐานะผู้ชอบเลียนแบบ ชอบจัดระเบียบ มีความสามารถทางด้านการสารบรรณและตัวเลข แต่ขาดความสามารถทางด้านศิลปะ

4. เขาจะนิยมผู้ประสบความสำเร็จด้านงานธุรกิจและเศรษฐกิจ ลักษณะของบุคคลกลุ่มนี้คือ ชอบเลียนแบบ ยุติธรรม วางท่า มีสมรรถภาพ ไม่ยึดหยุ่น อ่อนน้อม เรียบร้อย คล่องแคล่ว เจ้าระเบียบ เขียวเข็น ไม่มีจินตนาการ

ประเภทของสิ่งแวดล้อม

นอกจากการจัดแบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็น 6 กลุ่ม ตามความแตกต่างทางบุคลิกภาพ 6 ประเภทแล้ว ฮอลแลนด์ยังได้แบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมในการทำงานออกเป็น 6 ชนิด ที่คล้ายคลึงกับกลุ่มบุคลิกภาพ ดังนี้คือ

1. สิ่งแวดล้อมประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic)

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ต้องการทักษะการใช้เครื่องจักรกล การเคลื่อนไหวของร่างกาย มีการใช้ทักษะในด้านความสัมพันธ์ส่วนบุคคลน้อยมาก

อาชีพในกลุ่มที่มีสิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้แก่ กลุ่มอาชีพทางวิศวกร ช่างเทคนิคต่าง ๆ อาชีพทางเกษตร ป่าไม้ ประมง นักเดินเรือ และช่างตัดเสื้อ เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Investigative)

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต การใช้ความคิด และที่เป็นนามธรรม

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่อาชีพทางวิชาการทุกแขนงไม่ว่าจะเป็นแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ นักเศรษฐศาสตร์ นักอุตุนิยมวิทยา นักธรณีวิทยา เป็นต้น

3. สิ่งแวดล้อมประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม (Artistic)

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมที่ต้องการความสามารถทางด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้จินตนาการและอิสระ

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางด้านศิลปะทุกแขนง งานประพันธ์ งานแสดงรวมทั้งครูสอนทางด้านศิลปะ นางแบบ นักแต่งเพลง นักดนตรี เป็นต้น

4. สิ่งแวดล้อมประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social)

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ต้องการการทำงานร่วมกับคน ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และให้บริการผู้อื่น

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางด้านบริการประชาชนต่าง ๆ เช่น นักแนะแนว นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล อาจารย์มหาวิทยาลัย ครู บรรณารักษ์ ผู้ดูแลหอพัก เป็นต้น

5. สิ่งแวดล้อมประเภทงานจัดการและธุรกิจ (Enterprising)

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้บุคคลใช้ทักษะทางด้านคำพูด ชักจูง โน้มน้าวจิตใจ สามารถนำ ความคุม ดูแลและวางแผน

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางด้านค้าขายและธนาคาร นายหน้า นักวิจัยตลาด ผู้จัดการฝ่ายขาย ทนายความ โฆษกวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งผู้จัดการร้านอาหาร เป็นต้น

6. สิ่งแวดล้อมประเภทงานจัดการและธุรกิจ (Conventional)

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมของงานที่มีหน้าที่บอกไว้อย่างชัดเจน เป็นงานประจำทำเป็นวงจรตามที่กำหนดไว้

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ งานในสำนักงาน ทำงานบัญชี เลขานุการ ทำงานในธนาคาร ผู้ประเมินผล เสมีียนในสำนักงาน เป็นต้น (Holland 1973 : 29-33 อ้างถึงใน นวลศิริ เปาโรหิตย์ 2528 : 557)

ลักษณะของแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search)

แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ เป็นเครื่องมือซึ่งพัฒนาขึ้นโดยจอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L.Holland) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเลือกอาชีพของเขา มีวัตถุประสงค์หลักสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อให้ผู้ปรึกษาหรือครูแนะแนวสามารถนำไปใช้ในการให้บริการ การปรึกษาทางอาชีพแก่ผู้มาขอปรึกษาได้ครั้งละหลาย ๆ คน และเพื่อใช้แทนการมาพบกับผู้ปรึกษาหรือครูแนะแนวในกรณีที่ผู้มาขอปรึกษาไม่มีโอกาส หรือไม่ต้องการพบกับผู้ปรึกษาหรือครูแนะแนวโดยตรง (Holland 1979 : 1) นอกจากนี้ แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพก็ยังเป็น เครื่องมือ สำหรับช่วยให้ผู้ที่ยังไม่แน่ใจในการเลือกอาชีพเข้าใจและเห็นทิศทางของการเลือก อาชีพที่ตนสนใจ และช่วยเพิ่มจำนวนตัวเลือกทางอาชีพ ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาก่อนที่จะเริ่ม เลือกลงงานอาชีพหรือ วางแผนการศึกษาและอาชีพอีกด้วย

แบบสำรวจฉบับนี้เป็นแบบสำรวจที่ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีลักษณะไม่สลับซับซ้อน ผู้ตอบแบบสำรวจสามารถดำเนินการ รวมทั้งตรวจคะแนนและแปลผลได้ด้วยตนเอง ขึ้นตอนทั้งหมดในการทำแบบสำรวจเป็นเสมือนการจำลองสภาพการณ์การปรึกษาทางอาชีพ ซึ่งผู้มาขอปรึกษาได้มีโอกาสพบเพื่อปรึกษาด้านอาชีพกับผู้ปรึกษาเป็นเวลาหลาย ๆ ครั้ง (Holland 1979 : 1) และมีลักษณะคล้ายเป็นบทเรียนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ (Holland 1979 : 2)

โดยทั่วไปแล้วการใช้แบบสำรวจฉบับนี้ จะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อผู้ตอบแบบสำรวจทำแบบสำรวจด้วยตนเองอย่างตั้งใจ ในสถานที่ที่เอื้อให้มีอิสระในการทำ เช่นในบ้าน ในห้องสมุด หรือในที่ส่วนตัว ซึ่งจะช่วยให้มีความสามารถในการตอบ เกิดข้อผิดพลาดน้อย และได้ประโยชน์จากการทำมากขึ้น แบบสำรวจนี้สามารถใช้ได้ผลกับการทำเป็นกลุ่มประมาณ 15-25 คน เช่นกัน หรืออาจจะใช้กับกลุ่มใหญ่กว่านี้ได้หากมีความจำเป็น แต่ควรมีผู้ดูแลที่คุ้นเคยกับแบบสำรวจนี้ 1 คนต่อผู้ตอบแบบสำรวจ 25-30 คน นอกจากนี้ แบบสำรวจฉบับนี้ก็ยังเป็นแบบสำรวจที่ใช้ได้กับผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปซึ่งไม่มีปัญหาด้านการอ่าน (Holland 1979 : 9)

แบบสำรวจนี้ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ตัวแบบสอบ (Assessment Booklet) และคู่มือค้นหาอาชีพ (Occupations Finder) แต่ละส่วนมีลักษณะดังต่อไปนี้

ตัวแบบสอบ (Assessment Booklet)

ลักษณะของตัวแบบสอบ ประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นขั้นตอน โดยในช่วงแรกให้ผู้ตอบแบบสำรวจเขียนอาชีพที่อยากจะเป็น และเมื่อเขียนเสร็จแล้วต้องไปค้นหารหัสของอาชีพที่เขียนไว้ให้ครบทุกอาชีพจากคู่มือค้นหาอาชีพ ต่อจากนั้นจะเป็นคำถามต่าง ๆ รวม 228 ข้อ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสำรวจได้สำรวจและประเมินตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ

1. หมวดกิจกรรม (ประกอบด้วยมาตรวัด 6 ด้าน ด้านละ 11 ข้อ)
2. หมวดความสามารถ (ประกอบด้วยมาตรวัด 6 ด้าน ด้านละ 11 ข้อ)
3. หมวดอาชีพ (ประกอบด้วยมาตรวัด 6 ด้าน ด้านละ 14 ข้อ)
4. หมวดประเมินความสามารถของตนเอง (ประมาณค่าความสามารถ 6 ด้าน)
5. หมวดประเมินทักษะของตนเอง (ประมาณค่าทักษะ 6 ด้าน)

ในแต่ละหมวดมีการทดสอบทั้ง 6 กลุ่มอาชีพตามทฤษฎีของฮอลแลนด์ โดยใช้อักษรย่อแทนชื่อกลุ่มอาชีพดังนี้

- อักษร R แทนกลุ่มอาชีพประเภทงานช่างฝีมือ และกลางแจ้ง (Realistic)
 อักษร I แทนกลุ่มอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Investigative)
 อักษร A แทนกลุ่มอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม (Artistic)
 อักษร S แทนกลุ่มอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social)
 อักษร E แทนกลุ่มอาชีพประเภทงานจัดการและธุรกิจ (Enterprising)
 อักษร C แทนกลุ่มอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน (Conventional)

ในหมวดกิจกรรม ให้ผู้ตอบแบบสำรวจตอบว่า ชอบหรือไม่ชอบในกิจกรรมอะไร เช่น

แก้เครื่องยนต์	ชอบ / ไม่ชอบ
ออกแบบเครื่องเฟอร์นิเจอร์ อาคาร	ชอบ / ไม่ชอบ

ในหมวดความสามารถ ให้สำรวจว่าตนมีความสามารถในกิจกรรมต่าง ๆ หรือไม่ โดยตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ เช่น

ฉันเล่นละครได้	ใช่ / ไม่ใช่
ฉันสามารถใช้เครื่องคำนวณได้ดี	ใช่ / ไม่ใช่

ในหมวดอาชีพ ให้สำรวจความรู้สึกและทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ แล้วเลือกตอบว่า สนใจ หรือ ไม่สนใจ เช่น

ผู้จัดการภัตตาคาร	สนใจ / ไม่สนใจ
นักข่าว	สนใจ / ไม่สนใจ

ในหมวดประเมินตนเอง ให้ผู้ตอบแบบสำรวจให้คะแนนในด้านความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่คิดว่าตนมี เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน คะแนนที่ให้ประเมินอยู่ในระหว่างคะแนน 1 ถึง 7 โดยให้พยายามตอบด้วยความรู้สึกแท้จริง และให้หลีกเลี่ยงการให้คะแนนซ้ำ ๆ กันในด้านต่าง ๆ สิ่งที่ให้ประเมิน เช่น

- ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ การขาย
 ทักษะทางการคำนวณ บริหารงาน

เมื่อผู้ตอบแบบสำรวจทำครบทั้ง 5 หมวดแล้ว ให้รวมคะแนนในแต่ละกลุ่มอาชีพจากทั้ง 5 หมวด แล้วแปลงคะแนนที่ได้เป็นรหัสอาชีพ โดยดูว่ามีคะแนนสูงในกลุ่มอาชีพใด เรียงลำดับ 3 กลุ่มอาชีพจากคะแนนสูงไปต่ำ กล่าวคือ รหัสอาชีพที่ได้เป็นอักษร 3 ตัว อักษรตัวแรกที่สุดเป็นอักษรที่ได้คะแนนสูงสุด หรือเป็นแบบบุคลิกภาพทางอาชีพที่เด่น อีก 2 ตัว เป็นอักษรที่ได้คะแนนรองลงมาตามลำดับ รหัสอาชีพนี้จะใช้ในการค้นหาอาชีพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน จากคู่มือค้นหาอาชีพ โดยให้มีการสำรวจอย่างละเอียดและทั่วถึง

สมมติว่า เมื่อทำแบบสำรวจเสร็จ และเมื่อรวมคะแนนแล้ว วิชาได้คะแนนดังนี้

$\frac{8}{R}$	$\frac{10}{I}$	$\frac{26}{A}$	$\frac{20}{S}$	$\frac{17}{E}$	$\frac{7}{C}$
---------------	----------------	----------------	----------------	----------------	---------------

แสดงว่ารหัสอาชีพของวิชา คือ A S E

ในช่วงท้ายของสมุดประเมิน มีข้อเสนอวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรหัสอาชีพที่ได้ และเข้าใจการแปลผลที่ได้จากการทำแบบสำรวจ อีกทั้งมีส่วนที่แนะนำถึงขั้นตอนที่พึงกระทำต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มากขึ้นสำหรับการตัดสินใจทางอาชีพ

คู่มือค้นหาอาชีพ (Occupations Finder)

คู่มือค้นหาอาชีพนี้ เป็นส่วนที่แยกอยู่ต่างหากจากตัวแบบสอบ ประกอบด้วยรายชื่ออาชีพต่าง ๆ ตามรหัสอาชีพของฮอลแลนด์ และไม่ได้เรียงรายชื่ออาชีพไว้ตามลำดับตัวอักษรของรหัสอาชีพ ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้ผู้ตอบแบบสำรวจได้อ่านผ่านรายการอาชีพอย่างคร่าว ๆ ไป ซึ่งมีผลให้มีการสำรวจอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ไปด้วยอย่างน้อยก็ครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างเช่น

CODE : IAS

นักเศรษฐศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ นักสถิติ นักวิเคราะห์การตลาด

CODE : AES

ผู้จัดการฝ่ายบัญชี ผู้จัดการฝ่ายการโฆษณา ผู้ให้ความบันเทิง (นักร้อง นักเต้นรำ)
นักประชาสัมพันธ์ นางแบบ

ความตรง (Validity) ของแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ

ความตรง (Validity) ของแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ ฉบับที่แปลเป็นภาษาไทยโดยรองศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์ นั้น อัจฉราภรณ์ บรรลือทรัพย์ (2526) ได้ศึกษาผู้ที่ประกอบอาชีพ 3 ประเภท คือ งานวิทยาศาสตร์ และเทคนิค งานบริการการศึกษาและสังคมและงานศิลปะ โดยศึกษาเฉพาะความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) และความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจในอาชีพกับคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสำรวจด้วย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครในอาชีพต่อไปนี้คือ อาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์ และ เทคนิค ได้แก่ ช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างรังสีเทคนิค เกษกร อาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม ได้แก่ ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง เจ้าหน้าที่พนักงานโรงแรม อาชีพ ประเภทงานศิลปะ ได้แก่ สถาปนิก ครูสอนศิลปะ ประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมานี้ สุ่มมาอาชีพละ 50 คน รวมจำนวน ทั้งหมด 450 คน การวิจัยปรากฏผลดังนี้ คือ

1. แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพฉบับนี้ เมื่อนำมาใช้กับคนไทยมีความตรงตามโครงสร้างสูงในอาชีพช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างรังสีเทคนิค เกษกร ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง สถาปนิก ประชาสัมพันธ์ และครูสอนศิลปะ โดยในแต่ละอาชีพดังกล่าวจำนวนของรหัสอาชีพจากการตอบแบบสำรวจที่มีอักษรตัวแรกของรหัสอาชีพตรงกับอักษรย่อ แสดงกลุ่มอาชีพตามทฤษฎีของฮอลแลนด์ มีจำนวนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป และมีความตรงตามโครงสร้างต่ำในอาชีพเจ้าหน้าที่พนักงานโรงแรม คือมีจำนวนของรหัสอาชีพที่มีอักษรตัวแรกตรงกับอักษรย่อแสดงกลุ่มอาชีพตามทฤษฎีของฮอลแลนด์ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ต่ำกว่าร้อยละ 49

2. แบบสำรวจฉบับนี้มีความตรงตามสภาพสูงในอาชีพช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างรังสีเทคนิค เกษกร ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง สถาปนิก และประชาสัมพันธ์ โดยรหัสอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอาชีพดังกล่าว ตรงกับรหัสอาชีพในคู่มือค้นหาอาชีพตามรหัสของฮอลแลนด์ มีจำนวนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป และมีความตรงตามสภาพต่ำในอาชีพเจ้าหน้าที่พนักงานโรงแรม และครูสอนศิลปะ คือ รหัสอาชีพของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่ตรงกับรหัสอาชีพในคู่มือค้นหาอาชีพตามรหัสของฮอลแลนด์ มีจำนวนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือต่ำกว่าร้อยละ 49

3. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความพอใจในอาชีพกับคะแนน ที่ได้จากแบบสำรวจของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 อาชีพ อยู่ระหว่าง .20 - .78 กลุ่มตัวอย่างในอาชีพ 7 อาชีพ มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความพอใจในอาชีพกับคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .62 - .78 คือ อาชีพช่างรังสีเทคนิค ($r = .619$) ช่างซ่อมโทรทัศน์ ($r = .676$) เกษกร ($r = .781$) ครูแนะแนว ($r = .727$) ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง ($r = .665$) สถาปนิก ($r = .721$) และประชาสัมพันธ์ ($r = .687$) ส่วนกลุ่มตัวอย่างในอาชีพเจ้าหน้าที่พนักงานโรงแรม และครูสอนศิลปะมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความพอใจในอาชีพกับคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจอยู่ในระดับต่ำ ไม่มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .200$ และ $r = .303$ ตามลำดับ)

ผู้วิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้สรุปว่า แบบสำรวจนี้ใช้ได้ผลดีมากกับกลุ่มอาชีพที่เป็นระดับวิชาชีพ (Professional) ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพมีความสนใจในอาชีพอย่างจริงจัง ใช้เวลาในการฝึกฝนเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพนานพอสมควร เช่น อาชีพเภสัชกร ครูแนะแนว สถาปนิก ใช้ได้ดีกับกลุ่มอาชีพที่อยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ทักษะเฉพาะที่ใช้ในการประกอบอาชีพนั้นใช้เวลาในการเตรียมตัวฝึกอบรมไม่นานนัก เช่น อาชีพช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างรังสีเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง ประชาสัมพันธ์ และใช้ไม่ค่อยได้ผลนักกับอาชีพที่ไม่กำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพให้ชัดเจนแน่นอน หรือเป็นอาชีพที่ผู้ประกอบการนั้นไม่ได้รับการศึกษา ฝึกฝน อบรมเพื่อมาประกอบอาชีพนั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น อาชีพเจ้าหน้าที่พนักงานโรงแรม ครูสอนศิลปะ (อัจฉราภรณ์ บรรลือทรัพย์ 2526 : 52)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

ในปัจจุบันนักจิตวิทยาทางอาชีพให้ความสนใจกับพฤติกรรมทางอาชีพ ที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน มีการจัดโปรแกรมพัฒนาการทางอาชีพให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลทางอาชีพ โดยมุ่งให้นักเรียนเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมตามข้อมูลที่ได้รับในด้านต่าง ๆ และเป็นการเตรียมนักเรียนเข้าสู่อาชีพที่สนใจอีกด้วย บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ใช่เพียงแต่ประเมินข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนเท่านั้น แต่มีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกในขอบเขตที่กว้างขึ้น และเลือกเป้าหมายทางอาชีพตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดข้อมูลและความรู้ทุกอย่างแก่นักเรียนมา เป็นผู้เอื้ออำนวยให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการวางแผน และตัดสินใจทางอาชีพด้วยตนเอง ไม่เร่งรีบให้นักเรียนตัดสินใจโดยได้รับข้อมูลที่จำกัด แต่ส่งเสริมให้รู้จักโลกของงานอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการจัดสภาพการเรียนการสอนที่

เสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนกระตือรือร้นในการสำรวจทางอาชีพทั้งในและนอกห้องเรียนเพิ่มขึ้น (Dixon 1973 : 326-329)

ราสมุสเซน (Rasmussen 1973 : 114-116) กล่าวสนับสนุนให้มีโปรแกรมสำรวจทางด้านอาชีพขึ้นในการจัดการศึกษาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเตรียมตัวและเลือกเป้าหมายทางอาชีพที่เป็นไปได้ โดยอาศัยข้อมูลจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (Occupational Cluster) ซึ่งการศึกษารายละเอียดของอาชีพแต่ละกลุ่มจะทำให้ได้รับข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ สามารถดำเนินการกับการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ และความต้องการของตลาดแรงงาน ได้เรียนรู้ทักษะความสามารถต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพหรือเพื่อการศึกษาในชั้นสูงต่อไป

การแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเป็นพฤติกรรมหนึ่งในการสำรวจทางอาชีพ (Career Exploration) เพื่อให้มีความรู้กว้างทางอาชีพ อันจะนำมาประกอบกับข้อมูลด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมสำหรับช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ การปรับตัว ตลอดจนเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ (Meehan 1977 : 89) เป็นพฤติกรรมที่จัดอยู่ในขั้นเตรียมเลือกอาชีพตามทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของทีเดอร์แมนและโอฮารา (Tiedeman and O'Hara, cited by Herr and Cramer 1979 : 127 - 128) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้สามารถเลือกอาชีพได้ตามสภาพความเป็นจริง (Ginzberg 1971 : 210) และเป็นลักษณะสำคัญของพัฒนาการในช่วงอายุ 14-24 ปี ตามทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ ซึ่งเป็นวัยของการสำรวจทางอาชีพ มีการพิจารณาถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และค่านิยม ตลอดจนทดลองเลือก เริ่มมีประสบการณ์จากการทำงานในเวลาว่าง หรือทำงานพิเศษ หรือเรียนในโรงเรียน ซึ่งทำให้บุคคลเกิดการตระหนักตนเองและในโลกของงาน (Tolbert 1974 : 33)

ในการพิจารณาเลือกอาชีพนั้น บุคคลจำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่จำเป็นอย่างเพียงพอ วิธีการที่ได้รับข้อมูลมีแตกต่างกันไป มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เรียนรู้โดยไม่ได้แสวงหา หรือไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ เช่น การเรียนรู้งานจากครอบครัว จากสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่โดยเรียนรู้ไปทีละน้อย ๆ แต่การเรียนรู้งานอาชีพในลักษณะนี้ไม่ได้ทำให้มีข้อมูลเพียงพอสำหรับการตัดสินใจที่ดีได้ (Ginzberg 1971 : 188-189) บุคคลจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ให้กว้างขวางและลึกซึ้งกัน เพื่อให้มองเห็นวิธีการที่บุคคลจะได้รับข้อมูลทางอาชีพ โดย

แสดงออกเป็นพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูล ผู้วิจัยขอกล่าวถึงข้อมูลทางอาชีพในลักษณะของแหล่งข้อมูล การจำแนกประเภทข้อมูล และรูปแบบในการศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทางอาชีพ

ไฟรเอล และ คาร์คัฟฟ์ (Friel and Carkhuff 1974 cited by Pietrofesa 1975 : 173) ได้จำแนกแหล่งข้อมูลทางอาชีพไว้ 2 อย่าง คือ แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล (People sources) เช่น นักจิตวิทยาการปรึกษา ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัวญาติพี่น้อง เพื่อน บุคคลที่อยู่ในอาชีพ หรือที่สอนเกี่ยวกับอาชีพ และแหล่งข้อมูลที่เป็นสิ่งของ (Things sources) เช่น ฟิล์มภาพยนตร์ ทีวี หนังสือ เป็นต้น

คุนซ์ (Kunze 1967 : 137-142) ได้เสนอการจำแนกข้อมูลทางอาชีพจากลักษณะที่มีความเป็นนามธรรม จนถึงระดับที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ระดับ 1 ถึงระดับ 10 ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

ระดับ	ประเภทของข้อมูลทางอาชีพ	
10 9 8	ประสบการณ์จากการทำงาน : งานนอกเวลา งานภาคฤดูร้อน ประสบการณ์การฝึกงาน การสังเกตงานโดยตรง : การเยี่ยมชมสถานที่ทำงาน	มีประสบการณ์ ตรงในสภาพการณ์ การทำงานจริง
7 6	สภาพการณ์การทำงานจำลอง สภาพการณ์สมมติ : การเล่นเกมส์อาชีพ การแสดงบทบาทสมมติ	เป็นการจำลอง สถานที่ทำงานและ บทบาททางอาชีพ
5 4	การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญหรือตัวแทนทางอาชีพ การใช้ระบบคอมพิวเตอร์	มีการดำเนินการ และปรับข้อมูลตาม ความต้องการของ แต่ละบุคคล
3 2 1	วัสดุเพื่อการสอนต่าง ๆ : หนังสือ สมุดงาน อุปกรณ์ทางโสตทัศนศึกษา : ฟิล์มภาพยนตร์ เทป สไลด์ ฯลฯ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทางอาชีพ : หนังสือ เอกสาร แผนภูมิ ฯลฯ	เป็นการเสนอข้อมูล เพื่อการใช้โดย ทั่ว ๆ ไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า วิธีการที่จะช่วยให้บุคคลได้รับข้อมูลทางอาชีพมีหลายรูปแบบ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรูปแบบต่าง ๆ ในการศึกษาข้อมูลดังต่อไปนี้

การศึกษาข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ทางอาชีพ (Printed Information)

รูปแบบข้อมูลทางอาชีพที่มีมาแต่เดิม ส่วนใหญ่จะเป็นประเภทสิ่งพิมพ์ โดยจัดทำในลักษณะต่าง ๆ เช่น จุลสาร เอกสาร วารสาร หนังสือ หนังสือพิมพ์ และพจนานุกรม เป็นต้น ข้อมูลจากสิ่งพิมพ์เหล่านี้เราสามารถทำให้ให้เหมาะกับระดับการศึกษา และระดับความสามารถในการอ่าน ตลอดจนเก็บรักษาและนำมาใช้หรือเคลื่อนย้ายได้สะดวกด้วย

การศึกษาข้อมูลจากอุปกรณ์ทางโสตทัศนศึกษา (Audiovisual Information)

การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลทางอาชีพ เช่น การกระจายเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์การศึกษา การฉายสไลด์ ฟิล์มภาพยนตร์ ฟิล์มสตริป ไมโครฟิล์ม รวมทั้งการใช้เครื่องบันทึกเสียงและเทปโทรทัศน์ เป็นต้น

มีการศึกษาวิจัยที่แสดงว่าการใช้สื่อทางโสตทัศนศึกษาชนิดต่าง ๆ มีประโยชน์โดยเฉพาะกับบุคคลที่มีแรงจูงใจต่ำ เช่น การศึกษาของนอร์แมน (Norman 1969 : 693-697) ซึ่งพบว่าการใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาส่งผลต่อการส่งเสริมให้นักเรียนต้องการปรึกษาทางอาชีพเพิ่มขึ้นและยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่แสดงประสิทธิภาพของการเสนอข้อมูลด้วยวิธีนี้ เช่น การศึกษาของซานคอฟสกี (Sankovsky 1973 : 14-15 cited by Herr and Cramer 1979 : 452) พบว่าผู้มาขอปรึกษาขอวิธีการศึกษาหาข้อมูลโดยใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาแบบต่าง ๆ ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการนี้ จึงเป็นวิธีที่น่าสนใจและดึงดูดใจวิธีหนึ่ง

การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล (Interview Approaches)

การมีปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (person-to-person) และแบบกลุ่ม (group interactions) กับบุคคลที่เป็นตัวแทนอาชีพและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลได้รับข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพ ฮอปพอก (Hoppock 1967) สนับสนุนการศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ซึ่งรวมทั้งบุคคลในอาชีพและผู้จ้างงาน การติดต่อโดยตรงกับแหล่งข้อมูลนี้สามารถกระทำได้ทั้งที่มีแบบแผน (formal) และไม่มีแบบแผน (informal) การติดต่อพบปะอย่างไม่มีแบบแผน เช่น การพูดคุย อภิปรายกับสมาชิกในครอบครัว และกับเพื่อนบ้านในเรื่องเกี่ยวกับงานอาชีพ ส่วนการกระทำอย่างมีแบบแผน เป็นการพบกับบุคคลที่เป็นตัวแทนในอาชีพหรือสถาบันการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยมีอิสระที่จะสัมภาษณ์ พูดคุย ถามคำถามได้อย่างเสรี และอาจจะมีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อให้แน่ใจว่าได้รับข้อมูลครอบคลุมถึงสิ่งที่ต้องการ การสัมภาษณ์อาจเป็นการสัมภาษณ์ที่สถานที่ทำงานหรือที่โรงเรียนก็ได้ เช่น การสัมภาษณ์ในวันอาชีพที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น

การศึกษาข้อมูลจากการศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)

การศึกษานอกสถานที่เป็นวิธีการที่ทำให้มีโอกาสเห็นการปฏิบัติงานในสถานที่ทำงานโดยตรง ได้สัมผัสกับบุคคลที่ทำงาน และได้สัมผัสกับสถานการณ์การศึกษาที่สนใจ ซึ่งนับเป็นประสบการณ์ที่มีค่ายิ่ง อย่างน้อยที่สุดก็ได้เรียนรู้ประเภทของงาน ผลผลิต ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ทำงาน ลักษณะบุคลิกภาพของผู้ทำงาน สัมพันธภาพในการทำงาน และคุณสมบัติที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน

จากการรายงานผลของโปรแกรมการสำรวจอาชีพ โดยการศึกษานอกสถานที่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยบาคา (Baca 1980 : 54-58) รายงานว่านักเรียนประเมินผลออกมาในทางบวกเป็นส่วนใหญ่ และจากการวิจัยของเจฟเซน (Jepsen 1972 : 54-62) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ดูเทปโทรทัศน์เกี่ยวกับการเยี่ยมชมสถานที่ทำงานควบคู่กับการศึกษาจากเอกสารมีการเรียนรู้อาชีพ ที่ศึกษาได้ถูกต้องแน่นอนกว่านักเรียนในกลุ่มที่ศึกษาจากเอกสารเพียงอย่างเดียว

การศึกษาข้อมูลจากสถานการณ์จำลอง (Simulated Experiences)

การจัดสถานการณ์จำลองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกมส์ทางอาชีพ เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ได้ อีกทั้งสามารถจัดให้กับบุคคลได้เกือบทุกระดับอายุและระดับการศึกษา สถานการณ์ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นนั้นจะเป็นประโยชน์และมีความหมายต่อบุคคลยิ่งขึ้นเมื่อจัดให้มีการอภิปรายและติดตามผลภายหลังด้วย มิใช่เพียงแต่เล่นหรือแสดงให้จบลงเท่านั้น เพราะอาจทำให้เกิดความเข้าใจบิดเบือนไปจากความจริงได้ (Kaplan and Gordon 1967 : 383-387)

มีงานวิจัยสนับสนุนการเรียนรู้ข้อมูลโดยวิธีนี้ เช่น งานวิจัยของ บูคอกค์ และ โคลแมน (Boocock and Coleman 1966 : 215-236 cited by Herr and Cramer 1979 : 458) ที่กล่าวว่าการเล่นเกมส์ให้ผลที่มีความหมายแตกต่างไปจากการเรียนรู้โดยวิธีอื่น โดยเฉพาะในเรื่องของทัศนคติ และ ไฟฟิลด์ และ ปีเตอร์สัน (Fifield and Peterson 1978 : 326-333) ได้ศึกษาพบว่าการสำรวจอาชีพโดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

การศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์การฝึกงาน (Internship Experiences)

การฝึกงานโดยอยู่ในความดูแลของผู้ชำนาญการ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ และจะเกิดประโยชน์มากที่สุดต่อเมื่อได้ฝึกตามช่วงเวลาที่กำหนด หรือมากกว่า เช่น 3 ถึง 4 เดือน ไฟรเอล และคาร์คัฟฟ์ (Friel and Carkhaff 1974 cited by Pitrofesa 1975 : 182-183) กล่าวว่า การฝึกงานเป็นการจูงใจให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงในอาชีพที่สนใจ ได้ฝึกทักษะที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน เป็นการผสมผสานประสบการณ์การทำงานเข้ากับการเรียน ทำให้การเรียนมีความหมายขึ้นและเป็นการประสานกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกด้วย

การศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์การทำงาน (Work Experiences)

การได้ลงมือทำงานจริง ๆ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ข้อมูลทางอาชีพ วิธีการจัดให้บุคคลมีโอกาสนปฏิบัติงานมีหลายวิธี เช่น การจัดโปรแกรมการปฏิบัติงาน การจัดการฝึกอบรมการทำงาน ไอแซคสัน (Isaacson 1971) กล่าวว่า การที่นักเรียนมีประสบการณ์การทำงาน ทำให้นักเรียนตั้งเป้าหมายทางอาชีพได้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจ ได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงาน ได้เรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ได้พัฒนาทัศนคติและบุคลิกภาพ เพื่อประสบความสำเร็จในการทำงานและทำให้นักเรียนมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นในการมีสัมพันธภาพกับบุคคลต่าง ๆ และการใช้ชีวิตในสังคม

สถานที่ทำงานที่นักเรียนสามารถหาประสบการณ์ได้ นอกเหนือจากโปรแกรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน เช่น สถานประกอบการต่าง ๆ ในชุมชน โดยอาจทำในภาคฤดูร้อนหรือทำเป็นงานนอกเวลาก็ได้ ซึ่งประสบการณ์เช่นนี้ ไม่เพียงแต่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพเท่านั้น ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและความรับผิดชอบในการทำงานด้วย

การศึกษาข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์ (Computerized Information)

วิธีการอย่างมีระบบในการแนะแนวอาชีพสามารถใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันต่างประเทศได้พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการแนะแนวอาชีพอย่างแพร่หลาย มีงานวิจัยที่รายงานถึงประสิทธิภาพของการใช้คอมพิวเตอร์ในการแนะแนวอาชีพ

เช่น งานวิจัยของพิลาโต และไมเออร์ (Pilato and Myers 1975 : 61-72) แสดงว่าการให้ข้อมูลทางอาชีพควบคู่กับการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการให้ข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียว และงานวิจัยของ ไพรส์ (Price 1971 cited by Herr and Cramer 1979 : 463) รายงานว่าการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยนักเรียนในการสำรวจ และเลือกวิชาเรียนได้มีประสิทธิภาพไม่น้อยไปกว่าการช่วยเหลือโดยผู้ปรึกษาทางอาชีพ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับข้อมูลทางอาชีพ เห็นได้ว่าวิธีการที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้ และได้รับข้อมูลทางอาชีพมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การศึกษาข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ทางอาชีพ จากอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา การสัมภาษณ์ บุคคล การฝึกอบรมทางอาชีพ การฝึกงาน การศึกษานอกสถานที่ ตลอดจนการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศได้ข้อสรุปว่าในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self - Directed Search) ของจอห์น แอล ฮอลแลนด์โดยตรงมาก่อน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสำรวจชุดนี้อยู่บ้างแต่เป็นไปในลักษณะอื่น คือ การศึกษาหาความตรงของแบบสำรวจกับผู้ที่ประกอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค ประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม และ ประเภทงานศิลปะ (อัจฉราภรณ์ บรรลือทรัพย์ 2526) และนำไปใช้ประเมินนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ณัฐฐา มุนจินดา 2528) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (วัลลภา เกษัชชา 2528) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ดวงคำ ชันกลีกรรม 2528) มหาวิทยาลัยศิลปากร (อุษณา เจริญไวย 2528) และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ประภาศรี ทับทิมทอง 2528) เพื่อดูความสอดคล้องระหว่างสาขาวิชาการที่ศึกษากับบุคลิกภาพด้านอาชีพ จากงานวิจัยเหล่านี้ เห็นได้ว่ามีการให้ความสนใจในแบบสำรวจชุดนี้ แต่ยังไม่มีการนำไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และไม่มีการศึกษาถึงผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ เมื่อนำแบบสำรวจไปใช้ไม่ว่ากับกลุ่มประชากรใด ๆ

สำหรับการศึกษางานวิจัยของต่างประเทศนั้น ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ อยู่บ้าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาผลที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลด้านอาชีพ และเมื่อพิจารณาจากงานวิจัยเหล่านั้น

พบว่ามีการวิจัยที่ศึกษาผลด้านนี้กับประชากรกลุ่มต่าง ๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังเช่นงานวิจัยดังต่อไปนี้

เรดมอนด์ (Redmond 1972 : 2311 A - 2312 A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search) กับผลของการทำสัญญาเงื่อนไข (Contingency Contracts) ภายหลังจากการทำแบบสำรวจ ที่มีต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ ซึ่งการทำสัญญาเงื่อนไขนี้เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ในการปรับพฤติกรรม เป็นการทำสัญญาร่วมกันระหว่างนักเรียนกับครู โดยกำหนดให้พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเป็นพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการ และมีการระบุตัวเสริมแรงและการลงโทษไว้อย่างชัดเจน การวิจัยนี้มีสมมติฐานว่าการให้นักเรียนทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ แล้วติดตามด้วยการกระทำสัญญาเงื่อนไข จะมีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากกว่าการให้นักเรียนทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพเพียงอย่างเดียว การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 360 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 120 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ให้ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพเพียงอย่างเดียว กลุ่มทดลองที่ 2 ให้ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพและติดตามด้วยการทำสัญญาเงื่อนไข เกมที่ใช้วัดคือ พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพตามความตั้งใจและตามที่ปฏิบัติจริง จำนวนอาชีพที่พิจารณาเลือกและความแน่นอนในการวางแผนอาชีพ ผลการวิจัยแสดงว่าการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพมีผลต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพทั้งตามที่ตั้งใจและตามที่ปฏิบัติจริง และมีผลต่อจำนวนอาชีพที่พิจารณาเลือก แต่ไม่ปรากฏว่ามีผลต่อการเพิ่มความแน่นอนในการวางแผนอาชีพ ส่วนการกระทำสัญญาเงื่อนไข ภายหลังจากทำแบบสำรวจนั้น ไม่มีผลต่อการเพิ่มความแน่นอนตามเกณฑ์ที่ใช้วัด และวิธีการที่ใช้ในกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีผลต่อคะแนนตามเกณฑ์ที่วัดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อวาโลน (Avalone 1974 : 2670 A - 2671 A) ได้วิจัยเปรียบเทียบผลของการแนะแนวอาชีพ 2 รูปแบบ คือ การใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพและการแนะแนวอาชีพในรูปแบบเดิมที่ทำอยู่ ต่อตัวแปร 6 ตัวคือ จำนวนอาชีพที่พิจารณาไว้เป็นทางเลือก การตัดสินใจทางอาชีพ พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ ข้อมูลที่รวบรวมได้เกี่ยวกับอาชีพที่เลือก ความพึงพอใจกับอาชีพที่เลือกและระดับความนึกคิดที่มีต่อตนเอง การวิจัยนี้ดำเนินการทดลองกับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยในมลรัฐโคโลราโด ที่พักในหอพักของมหาวิทยาลัยจำนวน 684 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 ให้ทำแบบสำรวจ

ตนเองในการเลือกอาชีพ กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการแนะแนวอาชีพตามแบบเดิมซึ่งมีผู้ปรึกษาเป็นผู้นำทาง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการช่วยเหลือทางอาชีพใด ๆ เลย เครื่องมือที่ใช้คือ Vocational Guidance Questionnaires และ Tennessee Self Concept Scale (TSCS) ใช้ประเมินก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยแสดงว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทั้ง 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านจำนวนอาชีพที่พิจารณาไว้เป็นทางเลือก พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ และความพึงพอใจกับอาชีพที่เลือกแต่ไม่ปรากฏความแตกต่างในด้านข้อมูลที่รวบรวมได้เกี่ยวกับอาชีพที่เลือก และมโนทัศน์ที่มีต่อตนเอง และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างการแนะแนวอาชีพรูปแบบเดิม กับการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพในด้านจำนวนอาชีพที่พิจารณาไว้เป็นทางเลือก สรุปผลการวิจัยว่า การใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพเป็นรูปแบบการแนะแนวอาชีพแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้ปรึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยน้อย และสามารถช่วยให้บริการการปรึกษาทางอาชีพแก่นักเรียนได้เป็นจำนวนมากภายในระยะเวลาอันสั้น

โครวาทซี และแมกกูน (Krivatsy and Magoon 1976 : 112-118) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของวิธีการให้การปรึกษาทางอาชีพ 3 วิธีคือ การใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ การวางแผนทางอาชีพเป็นรายบุคคล และการให้การปรึกษาทางอาชีพตามแบบเดิมที่ทำอยู่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยที่ต้องการคำปรึกษาทางอาชีพ จำนวน 113 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ตัวแปรที่ศึกษาคือ เวลาที่ใช้คิดเกี่ยวกับอาชีพ ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและอาชีพ จำนวนอาชีพที่พิจารณาไว้เป็นทางเลือก ความต้องการพบผู้ปรึกษา ทัศนคติทางอาชีพ ความพึงพอใจในแผนการทางอาชีพ ความเข้าใจในการเลือกอาชีพตามลักษณะบุคลิกภาพ และพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพในด้านความถี่และความหลากหลายของพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้คือ The Vocational Guidance Questionnaire และ The Vocational Checklist โดยประเมินก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยแสดงว่าวิธีการทั้ง 3 ในการให้คำปรึกษาทางอาชีพมีผลต่อตัวแปรต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมและมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างกันระหว่างวิธีการทั้ง 3 ที่ศึกษา

จากงานวิจัยที่กล่าวมา เมื่อพิจารณาผลของแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ เห็นได้ว่าการใช้แบบสำรวจชุดนี้มีผลต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ และให้ผลที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีให้การปรึกษาทางอาชีพวิธีอื่นที่มีผู้ปรึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีงานวิจัยบางเรื่องที่ปรากฏผลแตกต่างไป

เช่น งานวิจัยของโนลาน (Nolan 1973 : 195-A) และงานวิจัยของเซนเนอร์ และสнулลี (Zener and Schnuelle 1976 : 353-359) ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

โนลาน (Nolan 1973 : 195 - A) ได้วิจัยเปรียบเทียบผลของแบบสำรวจตนเอง ในการเลือกอาชีพ กับการสำรวจทางอาชีพแบบเป็นกลุ่มในการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ และการเลือกอาชีพตามความเป็นจริง โดยทดลองกับทหารผ่านศึกที่กำลังจะออกจาก การรับราชการทหารและต้องการหางานใหม่ จำนวน 90 คน อายุ 21 - 26 ปี แบ่งกลุ่ม ทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน ก่อนที่จะแยกเข้ากลุ่มให้ทุกคนทำแบบทดสอบชุด The General Aptitude Test Battery (GATB) หลังจากนั้นดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มหนึ่ง ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ อีกกลุ่มหนึ่งให้เข้ากลุ่มการปรึกษาทางจิตวิทยาเป็นเวลา 90 นาที มีนักจิตวิทยาการปรึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน เป็นผู้นำกลุ่ม โดยดำเนินการ ตามรูปแบบการแปลความหมายคะแนนจากแบบทดสอบ GATB และให้มีการสำรวจทางอาชีพ ภาย หลังการทดลองให้นักเรียนทำแบบสอบถาม ซึ่งสามารถตรวจสอบแหล่งข้อมูลอาชีพที่ต้องการได้ ตัวแปรที่ศึกษาคือ ความถี่และความหลากหลายของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ โดยวัดเมื่อ เสร็จสิ้นการทดลองไปแล้วเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การสำรวจทางอาชีพ แบบเป็นกลุ่มมีผลต่อการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากกว่า การใช้แบบ สสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ แต่การทดลองทั้ง 2 วิธี ไม่พบวิธีใดที่ส่งผลต่อการเพิ่มความ หลากหลาย ของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เซนเนอร์ และสнулลี (Zener and Schnuelle 1976 : 353-359) ได้ศึกษาผล ของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ ต่อความคิดและการกระทำทางอาชีพในนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา โดยวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบผลของกลุ่มเงื่อนไข 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำแบบ สสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search) กลุ่มที่ทำแบบสำรวจ ความพอใจในอาชีพ (Vocational Preference Inventory) และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับ เงื่อนไขใด ๆ เลย ตัวแปรที่ศึกษาคือความเข้าใจผลที่ได้จากการทำแบบสำรวจ ผลจาก ประสพการณ์ที่ได้รับ จำนวนตัวเลือกในอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ความพึงพอใจและความแน่นอน ใจในแผนการทางอาชีพ ความต้องการพบเพื่อปรึกษาด้านอาชีพกับนักจิตวิทยาการปรึกษา ความ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและอาชีพ วุฒิมหาวิทยาลัยและพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ เครื่องมือที่ใช้คือ Student Background Questionnaire เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตัว นักเรียน Student Evaluation Form เพื่อประเมินผลจากการทำแบบสำรวจที่ได้ทำ First

Follow-up Questionnaire สำหรับประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการทดลองในด้านจำนวนตัวเลือก ในอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ความพึงพอใจและความแน่นอนใจในแผนการทางอาชีพ ความต้องการพบเพื่อปรึกษาด้านอาชีพกับนักจิตวิทยาการศึกษา ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและอาชีพ วุฒิกวาระทางอาชีพ และความเข้าใจทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ เครื่องมืออีกชุดหนึ่งคือ Second Follow-up Questionnaire ใช้ติดตามผลภายหลังการทดลอง 3 สัปดาห์เพื่อวัดจำนวนตัวเลือกในอาชีพที่คงอยู่ และพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ประเมินผลวิธีการที่ได้รับในทางบวก มีความพึงพอใจกับอาชีพที่เลือกในปัจจุบันมากขึ้น และมีทางเลือกทางอาชีพมากกว่ากลุ่มควบคุมทั้งระยะเสร็จสิ้นการทดลองทันที และระยะภายหลังการทดลอง 3 สัปดาห์ นอกจากนี้นักเรียนในกลุ่มที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับบุคลิกภาพมากกว่านักเรียนในกลุ่มอื่น ๆ มีความต้องการพบนักจิตวิทยาการศึกษาด้านอาชีพอย่างเร่งด่วนน้อยกว่ากลุ่มอื่น แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมและกลุ่มที่ทำแบบสำรวจความพอใจในอาชีพ

นอกจากงานวิจัยที่ศึกษาผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพดังกล่าวมาแล้ว ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพโดยใช้วิธีการที่ต่างออกไป เช่น งานวิจัยดังต่อไปนี้

ทอริเซน และครัมโบลทซ์ (Thoresen and Krumboltz 1967 : 140-144) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำพูดประเภทต่าง ๆ ของผู้ปรึกษาและผู้มาขอปรึกษาในการสัมภาษณ์เพื่อการปรึกษาทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม กับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของผู้มาขอปรึกษาหลังจากการสัมภาษณ์ ทดลองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จาก 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 40 คน เป็นนักเรียนชาย 20 คน และนักเรียนหญิง 20 คน รวม 240 คน ดำเนินการทดลองโดยจัดนักเรียนในแต่ละโรงเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มวิธีการที่ใช้ในกลุ่มทดลองคือให้นักเรียนฟังเทปการสัมภาษณ์เพื่อการปรึกษาของตัวแบบ และการใช้เทคนิคการเสริมแรง คำพูดของผู้ปรึกษาและผู้มาขอปรึกษาในการสัมภาษณ์เพื่อการปรึกษา จัดออกเป็น 5 ประเภท คือ คำพูดของผู้มาขอปรึกษาที่แสดงถึงการแสวงหาข้อมูลทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต คำพูดของผู้ปรึกษาที่เป็นการเสริมแรงพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลของผู้มาขอปรึกษา คำพูดอื่น ๆ ของผู้มาขอปรึกษาที่ไม่ได้จัดเป็นการแสวงหาข้อมูล คำพูดของผู้ปรึกษาที่เป็นการเสริมแรงคำพูดของผู้มาขอปรึกษาที่ไม่ได้จัดเป็นการแสวงหาข้อมูล และคำพูดหรือคำถามที่เป็นการช่วยให้ผู้มาขอปรึกษา

ขยายความคิด และมีการตอบสนองด้วยคำพูดที่แสดงถึงการแสวงหาข้อมูลมากขึ้น ตัวแปรที่ศึกษา คือประเภทของคำพูดต่าง ๆ ตามที่จัดประเภทไว้ และพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลในช่วงเวลา 3 สัปดาห์ภายหลังจากทดลอง โดยจำแนกออกเป็นความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูล ผลการวิจัยแสดงว่าคำพูดของผู้มาขอปรึกษาที่แสดงถึงการแสวงหาข้อมูล คำพูดของผู้ปรึกษาที่เป็นการเสริมแรงพฤติกรรมที่แสวงหาข้อมูลของผู้มาขอปรึกษา และคำพูดหรือคำถามของผู้ปรึกษาที่ช่วยให้ผู้มาขอปรึกษาขยายความคิดมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของผู้มาขอปรึกษาภายหลังจากทดลอง

ทอริเซน ครัมโบลท์ และวาเรนฮออสท์ (Thoresen, Krumboltz and Varenhorst 1967 : 503-508) ได้ศึกษาผลของเพศของผู้ปรึกษาและผู้มาขอปรึกษาในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และผลของการเสนอตัวแบบที่ผู้ปรึกษาและผู้มาขอปรึกษาเป็นทั้งเพศชายและเพศหญิง ต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลของผู้มาขอปรึกษา โดยทดลองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จาก 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 48 คน เป็นนักเรียนชาย 24 คน และนักเรียนหญิง 24 คน รวม 96 คน ดำเนินการทดลองโดยจัดนักเรียนในแต่ละโรงเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีการสุ่ม วิธีการที่ใช้ในกลุ่มทดลองคือ ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกการสัมภาษณ์เพื่อการปรึกษาของตัวแบบที่ผู้ปรึกษาและผู้มาขอปรึกษามีเพศต่างหรือเหมือนกันตามที่จัดไว้ ตัวแบบที่เป็นผู้ปรึกษาให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลของตัวแบบที่เป็นผู้ขอการปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำวิธีการแสวงหาข้อมูล ใช้เวลาฟังเทป 15 นาที หลังจากนั้นดำเนินการปรึกษาต่อโดยผู้ปรึกษาให้การเสริมแรงพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลของผู้มาขอปรึกษาทั้งที่ผ่านมา ในปัจจุบัน และที่ตั้งใจจะทำ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการเสนอตัวแบบ และไม่ได้รับการเสริมแรง ตัวแปรที่ศึกษาคือ ความถี่และความหลากหลายของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา 3 สัปดาห์ภายหลังจากทดลอง ผลการวิจัยแสดงว่า วิธีการที่ใช้ในกลุ่มทดลองโดยการเสนอตัวแบบมีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลของนักเรียนทุกคน มากกว่าวิธีการที่ใช้ในกลุ่มควบคุมที่ไม่มีเสนอตัวแบบ โดยเฉพาะกับนักเรียนชาย และพบว่าเพศของตัวแบบที่เป็นผู้มาขอปรึกษามีผลต่อความหลากหลายของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเกือบจะส่งผลต่อความถี่ของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย

จากงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าในต่างประเทศมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพอยู่หลายคน ซึ่งเป็นการศึกษาหาวิธีการเพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษาหรือบุคคลทั่วไปที่กำลังพิจารณาวางแผนการศึกษาและอาชีพแสวงหา

ข้อมูลทางอาชีพสำหรับประกอบการตัดสินใจที่ดีและเหมาะสมกับตนเองยิ่งขึ้น วิธีการที่ใช้ในการวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการศึกษาให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพในหลาย ๆ รูปแบบ เป็นต้นว่า การแนะแนวอาชีพโดยมีผู้ปรึกษานำทาง การวางแผนอาชีพเป็นรายบุคคล การสำรวจทางอาชีพแบบกลุ่ม การศึกษาด้านอาชีพแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม การใช้เครื่องมือช่วยในการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการใช้เทคนิควิธีการปรับพฤติกรรมในการศึกษาทางอาชีพ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ นี้มีผลต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพแตกต่างกันไป

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะผลของการใช้เครื่องมือชุด แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search) ต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเท่านั้น และเมื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การใช้แบบสำรวจชุดนี้มีผลต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพและให้ผลที่ไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่นที่มีผู้ปรึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย แต่มีงานวิจัยบางชิ้นพบผลที่แตกต่างไป คือการใช้แบบสำรวจชุดนี้ไม่ส่งผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ ซึ่งเป็นข้อขัดแย้งที่สมควรมีการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเองและโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ ต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาลักษณะของแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ และพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. นักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และนักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ โดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ จะมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่แตกต่างกันทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรม
2. นักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และ

นักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ จะมี พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมทั้งด้านความถี่และความหลากหลาย ของพฤติกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากร หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิง โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2531 12 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 518 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง หมายถึงนักเรียนชายและนักเรียนหญิง โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 108 คน ซึ่งคัดเลือกมาจาก ประชากรแบบสุ่มตามชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นประชากรตาม แผนการเรียน และวิชาพื้นฐานอาชีพที่โรงเรียนเปิดสอน จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นกำหนดตาม สัดส่วนประชากร จำแนกตามเพศ การวิจัยครั้งนี้ แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม ทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยวิธีการสุ่ม

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในการสำรวจตนเอง ด้านอาชีพ โดยการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search)

3.1.1 การศึกษาด้วยตนเอง

3.1.2 การมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ

3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

3.2.1 ความถี่ของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

3.2.2 ความหลากหลายของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

3.2.2.1 วิธีการที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

3.2.2.2 ประเภทของพฤติกรรมที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทาง อาชีพ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ หมายถึง แบบสำรวจฉบับที่เรียบเรียงจากคำแปลของอาจารย์วนิดา แดงสุภา และรองศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์ ซึ่งแปลมาจาก "The Self-Directed Search" ของ จอห์น แอล ฮอลแลนด์

การศึกษาด้วยตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาและทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพตลอดทั้งตรวจคะแนน และแปลผลที่ได้ด้วยตนเองตามวิธีการที่อธิบายไว้ในแบบสำรวจนอกชั่วโมงแนะแนว ในสถานที่ที่นักเรียนกำหนดเอง โดยใช้เวลา 1 สัปดาห์

การมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ หมายถึง การที่ครูแนะแนวอธิบายชี้แจงเพื่อความเข้าใจและความกระจ่างในการทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ ในชั่วโมงแนะแนวตามแผนการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้ เป็นเวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที

พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ หมายถึง การกระทำเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะทั่วไปของงาน สภาพการทำงาน คุณสมบัติของผู้ทำงาน ความก้าวหน้า รายได้ ความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นต้น และรวมถึงการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาหรือสถานฝึกอบรมต่าง ๆ ในด้านของหลักสูตร สถานที่ตั้ง ค่าใช้จ่าย ทุนการศึกษา วิธีชีวิต หรืออื่น ๆ เพื่อเป็นการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียน สำหรับการวิจัยนี้กำหนดให้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนและหลังการทดลอง 3 สัปดาห์ โดยครอบคลุมถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลซึ่งจำแนกเป็นประเภทของพฤติกรรมไว้ 7 ประเภท คือ

1. **การศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์** หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพจากเอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ โดยศึกษาจากสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องแนะแนว หรือซื้อหามาอ่านเอง

2. **การศึกษาข้อมูลจากป้ายสนทนา** หมายถึง การศึกษาข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาและอาชีพจากป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ ป้ายนิทรรศการ ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

3. **การติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพ โดยการติดต่อสอบถามไปยังหน่วยงาน สถาบันการศึกษา หรือสถานฝึกอบรม

วิชาชีพทั้งของรัฐบาลและเอกชนที่สนใจโดยตรง อาจกระทำด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ติดต่อทางไปรษณีย์ โทรทัศน์ หรือไปขอด้วยตนเอง

4. การศึกษาข้อมูลจากอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการศึกษา และอาชีพจากสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น การดูโทรทัศน์หรือฟังวิทยุเพื่อการศึกษาและอาชีพ การดูสไลด์ วีดีโอ หรือฟังเทปบันทึกเสียงเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

5. การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล ชักถาม หมายถึง การได้พูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ เช่น บุคคลในครอบครัว คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง บุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ วิทยากร ผู้มีประสบการณ์ นักแนะแนว ครู - อาจารย์ ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อน เป็นต้น

6. การศึกษาข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่ หมายถึง การไปเยี่ยมชมเพื่อสังเกตศึกษาข้อมูลโดยทั่วไปของสถาบันการศึกษา สถานฝึกอบรมวิชาชีพ สถานประกอบการ สถานที่ทำงานที่สนใจด้วยตนเอง เช่น ศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป สังเกตสภาพการทำงานของคนในหน่วยงาน สังเกตสภาพการเรียนการสอน หรือการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

7. การศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์การทดลองปฏิบัติงาน หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางอาชีพจากการที่ได้มีโอกาสสังเกตการทำงาน หรือทดลองทำงานด้วยตนเอง หรือฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานที่สนใจ

คะแนนความถี่ของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ โดยคิดจากจำนวนครั้งที่ทั้งหมดที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลในทุก ๆ วิธีการ

คะแนนความหลากหลายของพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ โดยคิดจากจำนวนวิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูล และจำนวนประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูล

วิธีการดำเนินการวิจัยโดยย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบมีการตรวจสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง ตามเงื่อนไขการทดลอง 3 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 1 ให้ศึกษาและทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพด้วยตนเองเป็นเวลา 7 วัน กลุ่มทดลอง 2 ให้นักเรียนทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพในห้องเรียนโดยมีครูแนะแนวอธิบายชี้แจงเพื่อความเข้าใจในการทำแบบสำรวจเป็นเวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมให้นักเรียนเรียนในชั้นเรียนตามปกติ โดยไม่ได้ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ และไม่ได้รับการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในชั้นเรียน ในวันที่ 7 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการทดลองของทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้มอบเอกสารบอกแหล่งข้อมูลวิธีการและรายการทางอาชีพที่นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ตามต้องการ หลังจากนั้น เว้นช่วงเวลา 3 สัปดาห์ภายหลังเสร็จสิ้นการทดลอง โดยในช่วงเวลานี้ได้จัดบริการต่าง ๆ ด้านแนะแนวการศึกษาและอาชีพเพื่อเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน และเมื่อครบ 3 สัปดาห์ตามที่กำหนดไว้ ให้นักเรียนในกลุ่มเงื่อนไขการทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่ให้นักเรียนตอบก่อนการทดลองในวันและเวลาเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อถามวิธีการและจำนวนครั้งที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดข้อความที่แสดงถึงวิธีการต่าง ๆ ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ จำนวน 35 ข้อความ แล้วให้นักเรียนพิจารณาว่า ในช่วงเวลา 3 สัปดาห์ที่ผ่านมาได้กระทำตามข้อความนั้นหรือไม่ และทำบ่อยครั้งเพียงใด ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปใช้ ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษาและแนะแนวตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนละ 45 คน รวม 90 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจด้านภาษาและปัญหาในการตอบ สำหรับนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือในการวิจัยไปยัง ผู้อำนวยการ โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย และติดต่อขออนุญาตให้นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเข้าร่วมโปรแกรมการทดลองในวัน และเวลาที่มีการเรียนการสอนจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา และหัวหน้าระดับ หลังจากนั้นจัดประชุมนักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 เพื่อชี้แจงและขอความร่วมมือ ตลอดจนนัดหมายวันเวลาในการเข้าร่วมการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล กระทำ 2 ครั้ง คือก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังการทดลอง 3 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในวันและเวลาพร้อมกันทั้ง 3 กลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจและให้คะแนนนักเรียนแต่ละคนเป็น 3 ด้าน คือคะแนนความถี่ คะแนนความหลากหลายด้านวิธีการ และด้านประเภทของพฤติกรรมที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ นำคะแนนของแต่ละกลุ่มมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของมัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) ของคะแนน 3 ด้าน ระหว่างกลุ่มเงื่อนไขการทดลอง 3 กลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) ของข้อมูลก่อนและหลังการทดลองในแต่ละกลุ่ม ด้วยการทดสอบค่าที ($t - test$)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าการนำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ ฉบับที่แปลและเรียบเรียงมาจาก "The Self-Directed Search" ของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ มาใช้กับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการให้นักเรียนศึกษาและทำด้วยตนเอง และวิธีการที่มีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ จะส่งผลต่อการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพหรือไม่ และถ้ามีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าว จะให้ผลเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร
2. ทำให้ครูแนะแนว หรือผู้ที่สนใจในการนำเครื่องมือชุดนี้มาใช้ประกอบการแนะแนว

อาชีพ สามารถพิจารณาหรือตัดสินใจได้ว่าเครื่องมือชุดนี้มีคุณค่าเพียงใดในการนำไปใช้

3. ทำให้ทราบวิธีการที่จะนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ในการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียน

4. เป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้วยตนเองต่อไป เช่น การใช้ตัวแบบ การใช้เทคนิคทางด้านการปรับพฤติกรรมหรือวิธีการอื่น ๆ